

Karl Gunnar Persson

19. MARTS 1943 - 14. SEPTEMBER 2016

AF NIELS KÆRGÅRD¹

Karl Gunnar Persson blev indvalgt i Selskabet som udenlandsk medlem i 2001 og kom en del til møderne i de første år. Han var svensker og boede i Sverige, men næsten hele hans arbejdsliv lå på Københavns Universitets Økonomiske Institut, hvor han var ansat som lektor fra 1975 og som professor fra 2000 til pensioneringen i 2013. Ikke desto mindre var hans faglige profil præget af hans svenske rødder og uddannelse.

Økonomisk historie er i Sverige en veletableret selvstændig disciplin; det er den ikke i Danmark. I Sverige var det lykkedes Eli Heckscher (1879-1952) i første halvdel af det 20. århundrede at etablere faget som et fagområde med egne institutter ved alle betydningsfulde universiteter. I Danmark og i Videnskabernes Selskab er der store grupper af historikere og økonomer, men der er aldrig tvivl om, hvorvidt en forsker er økonom eller historiker; der er ingen, der er økonomiske historikere. Da Heckscher sidst i 1940'erne skrev en programartikel i det svenske *Historisk Tidskrift* om en økonomisk historie, der trækker på både økonomernes og historikernes metoder, svarede de danske historieprofessorer Albert Olsen og Astrid Friis afvisende; Astrid Friis skrev selvbevidst på historiens vegne: "Historien taget i videste forstand kan ikke være den nationaløkonomiske eller andre teoriers tjener. Dens sæde er næst filosofien i videnskabernes kollegium".

Men Gunnar Persson havde altså en baggrund i den solide svenske forsknings-

tradition i økonomisk historie; det var dog først langt hen i karrieren, at han slog igennem som økonomisk historiker. Indtil gennembrudsværket *Pre-industrial Economic Growth* fra 1988 lignede han mest en venstreorienteret socialforsker. Ph.d.-afhandlingen fra Ekonomisk-Historiska Institutionen ved Lund Universitet *Studier över arbetarklassen i Sverige 1930-70*, 1972, blev fulgt af bl.a. artikler i tidsskrifter som *Arkiv för studier i arbetarrörelsens historia* og *Zenit*. Han var et rimeligt kendt navn i den venstreorienterede intellektuelle debat i Sverige.

Han havde løserer job delvist af journalistisk tilsnit i Sverige, indtil han blev ansat på Roskilde Universitetscenter i 1973. I 1975 fik han så permanent ansættelse på Københavns Universitets Økonomiske Institut som lektor i arbejdsmarkeds- og socialpolitik². Han deltog i denne periode også i den danske økonomisk-politiske debat som "socialistisk økonom". Sammen med en række andre yngre kollegaer udgav han bl.a. en lille bog med et opgør med de økonomiske vismænds anbefalinger af løntilbageholdenhed. Dette indlæg spillede en betydelig rolle i debatten midt i 1970'erne og blev angrebet både af mainstreamøkonomer, som jeg selv, og af mere dogmatiske marxister, der sarkastisk omtalte gruppen som "multiplikator socialister" for hermed at antyde, at gruppe nok var mere keynesiansk end marxistisk.

I et interview fra 2013 omtaler Gunnar Persson de tidlige 1970'ere med bemærkningen "but it was great fun", men karakteriserer sin senere politiske holdning som mere pragmatisk; med et for Gunnar Persson karakteristisk billede som "mere rosé end rød".

Der var ved økonomistudiet på Københavns Universitet en hel del obligatorisk undervisning i økonomisk historie. Men undervisningen blev varetaget af en fasttømret lærergruppe ledet af professor Svend Aage Hansen (han er beskrevet i mindeord i Selskabets årsskrift fra 2012), og det var ikke en gruppe, Gunnar Persson passede naturligt ind i. For denne gruppe var økonomisk historie i høj grad beskrivelse af udviklingen i Danmark i det sidste halvanden hundrede år ved hjælp af økonomiske tidsserier; flere i denne gruppe havde undervist i faget Danmarks Statistik. Det var langt fra den form for økonomisk historie, der tændte Gunnar Persson. Samtidig var Svend Aage Hansen absolut ikke nogen ynder af venstreorienterede synspunkter. Gunnar Persson kom derfor først til at undervise i økonomisk historie efter i adskillige år at have undervist i arbejdsmarkeds- og socialpolitik. Han sluttede sig i øvrigt til instituttets gruppe af marxister og matematiske økonomer. Denne gruppe var instituttets mest internationalt orienterede, og selv om Gunnar Perssons del af gruppen blev betegnet som "marxister", var deres marxisme langtfra dogmatisk; de var kritiske over for mange

af marxismens dogmer og lå ofte i hårde polemikker med de marxistiske studenter og mere dogmatiske kollegaer fra andre fag.

Alt dette ændrede sig, som allerede nævnt, radikalt i 1988, da Gunnar Persson udgav den lille bog *Pre-industrial Economic Growth*. Med den bog etablerede han sig straks som et navn i internationale forskerkredse inden for økonomisk historie. Bogen var et dristigt nybrud ved at se på den økonomiske vækst i perioder, der lå før, hvad økonomerne tidligere havde beskæftiget sig med, og før der var data for nationalprodukt og de fleste andre samfundsøkonomiske variable. Bogen var klart anti-malthusiansk og argumenterede for økonomisk vækst også før den industrielle revolution.

Den økonomiske historie var i 1970'erne og 1980'erne præget af en metodestrid mellem den klassiske, deskriptive, meget verbale og meget kildenære økonomiske historie og så "new economic history", eller cliometri, som retningen blev kaldt efter historiens muse Clio. Cliometrien lagde vægt på brugen af redskaber og teorier fra økonomisk teori og matematisk statistik. Det nye vandt terræn. I 1983 etableredes i USA *Cliometric Society*, og i 1993 fik Robert Fogel og Douglass North som retningens førende pionerer Nobelprisen i økonomi. Cliometric Societys anden verdenskonference, retningens første konference i Europa, blev holdt i Santander i Spanien i 1989. Her forelagde Persson sine resultater, og de vakte stor interesse og gav anledning til en hektisk debat. Gunnar Persson var nu et etableret navn i international økonomisk historie.

Og denne position blev udbygget i de følgende år. Dels ved nye, banebrydende forskningsresultater, dels ved en betydelig organisatorisk indsats. *Cliometric Society* var helt amerikansk domineret, og allerede i Santander spirede tanker om at danne en europæisk organisation. Nogle forestillede sig nok en europæisk afdeling af *Cliometric Society*, men den almindelige stemning var, at der var for stor forskel både i interesser og debatform i forhold til det amerikanske selskab. Selv husker jeg mest forskellene på det mere praktiske plan. Amerikanerne havde i Santander tilrettelagt et fagligt program med lange "dinner lectures" som afslutning på middagene. Her skulle de mest prominente cliometrikere som Robert Fogel og Douglass North redegøre for deres syn på fagets udvikling og fremtid. Det kom så til at indgå i et praktisk spansk arrangement, hvor middagen startede mellem kl. 21 og 22, og hvor der var rigeligt med vin til maden. Det vil sige, at forelæsningerne kom til at starte ved midnatstide for en delvist søvnig, delvist munter forsamling.

Forskellene var altså så store, at europæerne besluttede at danne deres eget selskab, *European Historical Economics Society*, og Gunnar Persson arrangerede selskabets

første og stiftende kongres i Rungsted i 1991. Persson blev også dette selskabets første præsident. Selskabet viste sig livskraftigt og har de sidste 20 år fuldstændig regelmæssigt holdt større konferencer hvert andet år.

Kredsen var så stærk, at den i 1997 begyndte at udgive tidsskriftet *European Review of Economic History* med Gunnar Persson som en af de tre redaktører. Tidsskriftet konkurrerer i dag med de tre store, gamle angelsaksiske tidsskrifter – *Journal of Economic History*, *Explorations in Economic History* og *Economic History Review* – om at være verdens førende økonomisk-historiske tidsskrift.

Men det var ikke kun på det organisatoriske plan, Gunnar Persson havde international succes. Også hans forskning vakte genklang. Han kom til at arbejde sammen med den unge økonometriker Mette Ejrnæs fra den af Søren Johansen og Katarina Juselius etablerede økonometriske retning, og denne retnings avancerede statistiske metoder blev brugt til at analysere integrationen af de europæiske kornmarkeder. Hvornår begyndte der at være tale om et sammenhængende europæisk kornmarked? Resultatet var Perssons indflydelsesrige bog *Grain Markets in Europe 1500-1900* fra 1999, samt en række artikler i de førende internationale tidsskrifter. Det gav han også en meddelelse om her i selskabet i 2004.

Hans position som internationalt ledende økonomisk historiker gav ham en række opgaver som redaktør og forfatter af større samleværker og lærebøger; nævnes kan særligt *An Economic History of Europe*, Cambridge University Press, 2010.

Også hans mere generelle organisatoriske indsats på Økonomisk Institut var internationalt orienteret. Han stod i en lang årrække for instituttets prestigefulde Zeuthen-forelæsninger, der er blevet en veletableret institution i den danske økonomiske forskningsverden. Det er de store internationale navne og de store spørgsmål, der er emnerne for disse forelæsninger, emner som ”The biographical Origins of the Wealth of Nations” eller ”Success and Failure of Nations”. Forelæsningerne bliver efterfølgende udgivet som monografier på internationale forlag.

Persson var en inspirerende samarbejdspartner og vejleder for ph.d.-studerende, men han opbyggede aldrig for alvor sit eget lokale faglige imperium. Gunnar Persson er langtfra så kendt i danske økonom- og historikerkredse som i det internationale økonomisk-historiske miljø. Hverken Københavns Universitets økonomer eller historikere viste særlig stor interesse for økonomisk historie. Hvor Gunnar Perssons internationale børn, det europæiske selskab og tidsskriftet, siden starten har været trendsættende i europæisk økonomisk historie, har hverken Økonomisk Institut eller Saxo Instituttet ved Københavns Universitet i dag

professorater i økonomisk historie. Kun Syddansk Universitet har i dag sådanne professorater, idet Gunnar Perssons ph.d.-studerende Paul Sharp er professor her.

Et mindeord skal selvfølgelig koncentreres om det faglige, men det ville være et meget ufuldstændigt billede af Gunnar Persson, hvis man holdt sig til det. Han var en afholdt kollega, der i mange år var viceinstituteder og også i perioder konstitueret institutleder. Han var en klassisk intellektuel, der holdt af at tilbringe tiden på biblioteker og med kollegaer i Oxford, Cambridge, London, Firenze og Paris, og som havde hus i Toscana, hvor han også døde pludseligt under en cykeltur.

Ved de internationale arrangementer, Gunnar Persson organiserede, blev der ikke kun kælet for det faglige program, men også for maden. Han jagede brød fra van Hauen på Strøget, rigtige bornholmerlaks i Købmagergade, svenske specialiteter og dertil passende vine. Det er symptomatisk, at der allerede i 1979, mens han var en ung, venstreorienteret intellektuel, findes et længere interview med ham i det svenske *Alt for Damerne* med overskriften ”Det er interessantere at gå i torvehallerne end i fjeldet”, og hvori han bekender ”at koge ægte fiskesuppe hører til det, han synes bedst om i weekenderne”. I artiklen er der også opskrift på både ”Gunnars rödspätta”, ”Gunnars Provencalske Tomatsoppa” og ”Fattigmanspotatis från Peru”. Også på madkunstens område var han en sand internationalist.

Gunnar Persson vil længe blive husket som en festlig og behagelig kollega med et stort internationalt netværk, men derudover har han startet organisationer og leveret forskningsresultater, der vil blive stående lang tid efter, han selv er glemt.

Ære være hans minde.

- 1 En længere udgave af disse mindeord findes i *Historisk Tidsskrift*. En grundigere dokumentation og præcise kildehenvisninger findes der.
- 2 Der var indtil for nylig i økonomi en tradition for at skelne mellem nationaløkonomiens teori og politik, hvor politik betegner de anvendelses- og styringsorienterede dele af økonomien. De anvendelsesorienterede valgfri fag ved økonomistudiet hed således ”politikfag”. ”Arbejdsmarkeds- og socialpolitik” er et økonomisk, ikke et politologisk, fag.